

-DİLİN DOĞUŞU-

(kurgu)

Dillerde uzaklık-yakınlık vurgusu

İngilizcede (Mekansal) **n**ear-yakın, **th**ere-uzak, **d**istance-uzak
 (Zamansal) **n**ow-şimdi, **th**en-sonra
 Şimdiki zaman eki **-in**g (buradalık)
 Geçmiş zaman eki **-ed** (oradalık,geçmiş)

Almancada (Mekansal) **n**ahe-yakın, **d**ort,uzak
 (Zamansal) **n**un-şimdi, **d**ann-sonra

Zazacada (Mekansal) **n**ezdi-yakın, **d**urr-uzak
 (Zamansal) **n**ıka, **n**a, **n**ao-şimdi, **d**ıma sonra
 Şimdiki zaman eki **-en**
 Geçmiş zaman eki **-ıt /d**

Yakın (sıfat)	Kişi zamiri	Uzak (zamir)
N o-Bu (eril)	O -O	D ey-Ona,onu,onun (eril)
N a-Bu (dişil)	A- O	D ae - Ona,onu,onun (dişil)
Nê -Bunlar (çoğul)	Ê -Onlar	D inan Onlara,onları,onların (çoğul)

Şahıs zamirlerindeki "**n**" yakınlık vurgusunun ürünüdür.

Fars	Türk	Arap	Fin
Men	Ben	Ene	Mina

"N" nin ortaya çıkışına dair bir fikir...

İlk nesnenin işaret edilmesi

Başlangıçta ilkin kuru gürültü vardı (Tabi ki dinazorların) .Sonra ilkel özne tarihteki ilk dilsel eylemini gerçekleştirdi.Doğadaki bir nesneyi işaret ederken aynı anda seslendi.Bu doğadaki bir nesnenin dil yoluyla doğadan koparılmasına ve zihin nesnesi haline getirilmesinin ilk eylemiydi.

Ha >>>> Elma

Tüm nesnelerin işaret edilmesi

Bu eylemi duyan diğerleri de aynı şeyi yapmaya başladı.Böylece anlamı sabit olmayan ama göstergesi sabit bir sözcük ortaya çıktı.

Ha >>>> Elma
Ha >>>> Armut
Ha>>>> Ayva
Ha>>>> Dinazor

Artık doğadaki tüm nesneler uzaklık ve yakınlık düşüncesi olmadan "ha" yoluyla işaret edilmekte idi.

İnsanın yakını kendisiyle ilişkilendirerek vurgulaması (uzaklık ve yakınlık düşüncesinin doğuşu)

Zamanla insanların bu işaret etme eylemi uzaklık yakınlık düşüncesinin oluşmasına yol açtı.Bu yakındakilerin için "ha"nın vurgulu okunmasıyla dile katılmasıyla sağlandı

Ha-Uzaktakiler için
Han-Yakındakiler için

İnsanın yakındakilerden kendini farklılaştırması (1.tekilin ve yakınlığın doğuşu)

Yakındakiler "han" yoluyla işaret edilmekte iken bu kez de ilkel öznenin kendisini bu yakındakilerden ayırması zorunluluğu ortaya çıktı.Bu da "han" sözcüğünün kendisini "ben" anlamında kullandığında "ham" biçiminde kullanmasıydı.

Han-Bu (yakındaki kişi"O")
Ham-"ben",insan,adam

İnsanın diğer insandan kendini ayırması (3.tekilin doğuşu)

Kendini yakındakilerden ayıran ilkel özne yakındakiler için kullandığı "han" sözcüğünü diğer insan içinde kullanmaktaydı.

Bu durum "Bu" ve "O" ayrımının başlangıcıydı.Artık kişi için kullanıldığında "han" O anlamına gelmekteydi.Yakındaki diğer nesneler için kullanıldığında ise "Bu".

Yani 3.tekilin kökü de "Bu"dur,uzaktaki nesneler için kullanılan "O"değil. Nesneler için kullanılan "O" insana uzaktır.Ama 3.tekil için kullanılan "O" tam tersine yakındır.

Ham-Ben
Han-O

Öteki O'nun ortaya çıkışı

Daha sonraları ilkel özne "han" la dile kattığı 3.tekil kişinin yanına bu kez de "öteki O,diğer O" anlamına gelen "Sen"i ekledi.Bunu "ha" yardımıyla gerçekleştirdi.Ötekiliği uzaklık vurgusu ile sağladı.

Ha >Va>Ba>Ta

Ha han>Ta han

Ham-Ben

Han-O

Tahan >SEN

Çokluğun işaret edilmesi (3.çoğulun doğuşu)

Zamanla ilkel özne birden fazla kişiyi işaret ederken kullandığı "han" ı ikiledi.Bu onun 3.çoğul onlar zamirini ortaya çıkarmasına yol açtı.

Han-O

HanHan > Onl-ar

Zamirlerde ses değişimi

Süreç içerisinde zamirlerde ses değişimi gerçekleşmiştir

Ham >Wan>Man

Han

Tahan>Tan

Hanhan>Hanan

Onlardan yakındaki kişilerin farklılaşması

Onlar zamirinin oluşup daha sonrasında nesnelerin çoğullaştırılmasında ek olarak kullanılması bu kez de kendisinin olduğu yakındakilerin "hanan-onlar" zamirinin oluşması nedeniyle karşıtı bir grup olarak ortaya çıkmasını sağladı.

Yani ilk önceleri kendisini de dahil ederek "biz" anlamında da kullandığı "ben"i çoğullaştırdı.Böylece "Manhanan-Benler" zamirini ortaya çıkardı.Bu "Ma-Biz" zamirinin kökenidir.

Hanan-Onlar

Manhanan-Benler (Biz)

Yakındakilerde farklılaşma

Daha sonrasında "Onlar"dan farklılaşarak ortaya çıkan "biz" gibi bu da 1.tekilin karşıtı olarak ortaya çıkan ve onun da yer aldığı grubun 1.tekil "ben" in yer aldığı grubun karşıtı olarak çoğullaştırılması zorunluluğu ortaya çıktı.

Çoğul eki "hanan" kısalıp "tan "biçimin evrilen 2.tekile eklendi.Bu "Tanhanan-Senler" yani "Siz"sözcüğünün ortaya çıkmasına yol açtı.

Manhanan-Benler (Biz)
Tanhanan -Senler (Siz)

İsimlerin çoğullaşması

Zamirlerin çoğullaşması ve isimlerin çoğullaşması aynı dönemde gerçekleşti.

Manhanan-Ademler,insanlar

Dilde iyelik durumunun ortaya çıkışı

"Han" zamirinin kişileri işaret ederken önce işaret sıfatına dönüştü. Sonrasında birinci isime ikinciye gösterip ait kılarak iyelik edatı biçimini de aldı.

Han man-O adam
Man **han** Man-Adem adem-**in**

Tamlanan ekinin doğuşu

İyelik edatı olarak kullanılırken zamanla da tamlanan ekine dönüştü.

Man**ha** man- -Adem**in** adem

Han ha Man-Adem**in O**
Hanha Han-Onun O

Dişil zaminin doğuşu

"Han" iyelik edatı ve tamlanan eki süreci dişil zaminin ortaya çıkmasını kolaylaştırdı. Yerleşik yaşama geçilmesi ve mülkiyetin oluşması ile birlikte dişi varlık erkeğin mülkü haline geldi.

Bu aynı zamanda kadının her zaman bir sahibinin olduğunun vurgulanması nedeniyle dişil "O" zaminini ortaya çıkardı.Dişil zamin ilk ortaya çıktığı koşullarda gerçekte cinsiyete değil mülkiyete vurgudur.

Hanha Han-Onun O

Hanha -Onun

Han ve Han bölünmesinin kesinleşmesi

Daha önceden yakındaki herşey yada kişiler "han" ile gösterilmekteydi.Bu aynı zamanda tek göstergeye yakındaki her şeyi karşılama görevi yüklemekteydi.

Han-Yakın O,Bu

Tam da bu noktada yakın kişi ve nesneleri bir kez daha ayırma zorunluluk haline geldi.Yakındaki 2.tekil için kullanılan "Tahan" aynı zamanda "Han" gibi nesneleri de işaret etmek için kullanılmaktaydı.

İki nesne tek tek işaret edilirken seslenmede farklılığın vurgulanması gerekmektedir.Bu birinci için kullanılan "han" ve ikinci için kullanılan "tahan" yardımıyla sağlamaktaydı. Böyle bir durum çoğul "hanhan" nedeniyle ortaya çıktı.

Zamanla da 2.zamirden farklı olarak nesneler için kullanılan "tahan" da hece dönmesi gerçekleşti.Böylece ortaya "hanta" çıkmış oldu.

Böylece "han" ve "tahan" sadece zamirlerde kullanılırken "hanta" ise "bu" anlamında yakındaki tüm nesneler tek tek işaret edilirken kullanıldı.

Ta-han>Hanta

Han-O (zamir)
Tahan -Sen (zamir)
Hanta-Bu

Hanta'nın kısalarak "de" biçimine evrilmesi bir yandan sürerken bir yandan da sadece nesneleri değil aynı zamanda nesnelerin içini,üzerini de göstermesi süreci devam etmekteydi.Bu haliyle de hem nesnenin üst kısmı hemde içi gösterilirken "bu" idi.

"İta-Bura" nın doğuşu

Böylece Hanta yer anlamı da kazanmış oldu.Artık hanta "bura" anlamına dönüştü.Yani "bura" ile üzerinde,yada içinde anlamıyla mekan bildirdi.

Ve onun "bu"dan ayrılma eğilimi derinleşti. Yani iki ayrı sözcüğe dönüştü"Bu" artık mekan değil sadece nesne iken "burda" ise mekan oldu.

Zazaca	İng	Alm	Türk
No	This	Das	Bu
İta/Tiya	Here	Hier	Bura/Burda

Hanta-Bu (mekandaki)
Bunda,burda,buradaki

Hanta Man-Bu Adam
This Man (ing)-Bu adam
No mordem (zaza)-Bu adam

Hanta'nın isimleşmesi

Zazaca	İngilizce	Almanca	Türkçe
Hard/Erd	Earth	Erde	Yer

"Ötede,uzakta,orada"yer zarfının doğuşu

Ta han>Han ta biçimine evrilerek ilk önce sadece işaret eden "ta hece dönmesiyle artık durum ve yer anlamı da kazanan ek olmuştu.Aynı şekilde "Ta han" da uzak,öte anlamı kazanan "ta" ile bu yeni sözcük birlikte kullanılmaya başladı.

Ta Hanta-O yer,ora
Tahan ta-Öteki O da,sende

Tahanta
Şunda,onda,şuradaki,oradaki,o yerdeki

Tahanta Man-Şu Adam
Tahant Man-Şu adam

Zazaca	İngilizce	Almanca	Türkçe
Dohet,Dot	There	Dort	Orada

-ZAMANIN DOĞUŞU-

-Biyene-

Hanta ile "burada" durum bildirme ve tahanta ile "orada" durum bildirmenin ortaya çıkması ile zamanın dildeki doğuşu için ilk adım atılmış oldu.Artık ilkel insan burada bir şeydi.

Hanta

Zazaca	İngilizce	Almanca	Türkçe
Nıka	Yet,Now	Jetzt,Nun	Şimdi

Hanta man **tahan**
Burda adem **sin**

Hanta man **tahan**
Şimdi adem **sin**

Buradayken zaten buradadır.Bundan dolayı "hanta" kullanmadanda şu an ne olduğunu bildirebilir ilkel özne.

Man **tahan**
Adem **sin**

İlkel insanda soyutlama gelişmediği için gelecek tasavvuru yoktur.O sadece burada yada oradadır.Şimdide yada geçmiştedir.

Ancak orada yaşanmış ve bitmiş olduğu için bu durum ilkel soyutlamanın da başlangıcıdır.Çünkü "burada" yaşanırken "orada" sadece anlatılır.

"Hanta-Burada,şimdi" somut bir duruma "Tahanta-Orada,Dün,Demin" geçmiş olduğu için soyut bir duruma işaret eder.

Dolayısıyla "Hanta" gibi onu cümlede kullanmamak hem anlatımda ve hem de zaman kavramında krize yol açar.

Tahanta man **tahan**
Orada adem **sin**

Man **tahan**
Adem **sin**

Ayrıca Hanta ve Tahanta hem yer hem de zaman zarfıdır.İki görevi de bu iki sözcük tek başına gerçekleştirdiği için bugün olduğu gibi "şimdi orada" yada "demin burada" ifadesi mümkün değildir.

Bu durum zaman zarfının yer zarfından kesin olarak ayrılmasından sonra çok sonraları ortaya çıkmıştır

Yani
Hanta tahanta man tahan
Burada orada adem sin
Tahanta hanta man tahan
Orada burada adem sin

İlkel öznenin düşüncesinde bu kaos demektir.Çünkü zaman mekana bağımlıdır.Dolayısıyla bu anlamsızlıktır.

Hanta
Burda yani şimdi
Tahanta
Orada yani burada olmayan,geçmiş

İşte geçmişte ne olduğunu bildirmek orada olmakla eşdeğer olduğu için artık tahanta fiillerin gelişmediği ve isimlerin yüklem olarak kullanıldığı aşamada biyenenin geçmiş zaman görüntüsünü bize sunmaktadır.Tahanta kısalma ve cümledeki yerinin de değişmesi ile birlikte bugünkü son biçimine evrilmiştir.

Tahanta man **tahan**
Orada adem **sin**

Tahanta man **tahan**
Man **tahant** **than**
Man **dahant** **than**
Man **dayat** **tha**
Man **bayad** **tha**
Man **bad** **ha**
Man **bıd** **ha**
Man **bı** **ya**
Man **bi** **ya**
Adem **id** **in**
(Dün adem sin)

Zazaca	İngilice	Almanca	Türkçe
Biyene	To be	Sein	Olmak

Yukarıdaki yazı bilimsel verilere dayanmayan bir kurgudur.